

Виљдане Селџмани

ВЛИЈАНИЕТО НА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК ВРЗ ИЗУЧУВАЊЕТО НА АЛБАНСКИОТ ЈАЗИК КАЈ МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ

Во последната деценија има зголемен интерес за проучување на влијанието на претходно научените лингвистички системи на усвојувањето трет јазик. Досега се третирани неколку фактори што се сметаат како ограничувачки тип на пренос во целниот (трет) јазик, како што се:

- редоследот на стекнување;
- (психо)типологијата;
- неодамнешната употреба;
- владеењето на целниот јазик и на сите претходно стекнати јазици;
- должината на престојот и изложеноста на целната јазична средина (De Angelis 2007: 118).

Лингвистите кои се занимаваат со оваа проблематика даваат неколку предлози за објаснување на тоа кој од претходните јазици ќе ја преземе водечката улога во стекнувањето на третиот јазик. Едни му доделуваат привилегиран статус на еден од постојните јазични системи (на пр., преносот на сценариото од првиот јазик, Hermas 2014a, 2014b, факторот на статусот на вториот јазик, Bardel and Falk 2007, 2012). Други сметаат дека и првиот и вториот јазик можно е да играат улога во стекнувањето на третиот јазик (the Cumulative Enhancement Model, Flynn et al. 2004: the Typological Primacy Model, Rothman 2010, 2011, 2013, 2015: Rothman and Cabrelli Amaro 2010).

Во нашиов случај се преклопуваат три јазика, македонскиот јазик е прв јазик, англискиот јазик е втор, а албанскиот јазик се изучува како трет хронолошки јазик.

македонски јазик (1 Ј) ↔ англиски јазик (2 Ј) ↔ албански јазик (2 Ј)

Цел на истражувањето е да се фокусираме на тоа како вториот изучуван јазик влијае на изучувањето на третиот јазик. Односно, се фокусиравме на тоа да провериме дали јазичниот систем на вториот јазик влијае врз

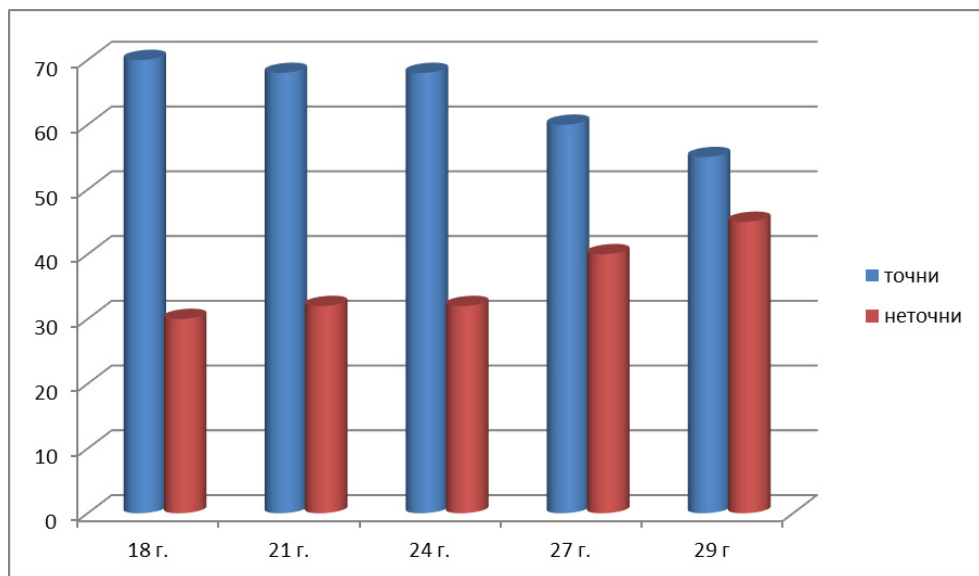
совладувањето на третиот јазичен систем (во нашиот случај една јазична структура). Притоа, се анализираа и сите вонјазични фактори кои можат да влијаат врз стекнувањето на третиот јазик, како што се: возраста, престојот во една државата кај што е официјален вториот јазик, угледот на вториот јазик итн.

Испитаниците се возрасни луѓе чиј мајчин јазик е македонскиот, и според нивните изјави и спроведениот тест по англиски јазик, утврдивме дека кај нив втор странски јазик е англискиот. Според различните истражувања, врз изучувањето трет јазик влијаат и првиот јазик и вториот јазик. Од нашите податоци забележавме дека тие испитаници што покажаа подобри резултати на тестот по англиски јазик, покажаа подобри резултати и на првиот посттест и, воедно, добиените знаења ги зачувале и во одложениот посттест, и кај нив утврдивме дека оваа јазична структура е усвоена.

Се поставува прашањето: каде се забележува улогата на англискиот јазик врз изучувањето на албанскиот јазик?

Некои знаци што покажуваат дека англискиот јазик, можеби, влијае врз изучувањето на една одредена јазична структура во албанскиот јазик, во нашиов случај формата за трето лице сегашно време, се и вонјазичните фактори, како што е возраста и престојот во земја каде што англискиот јазик е официјален.

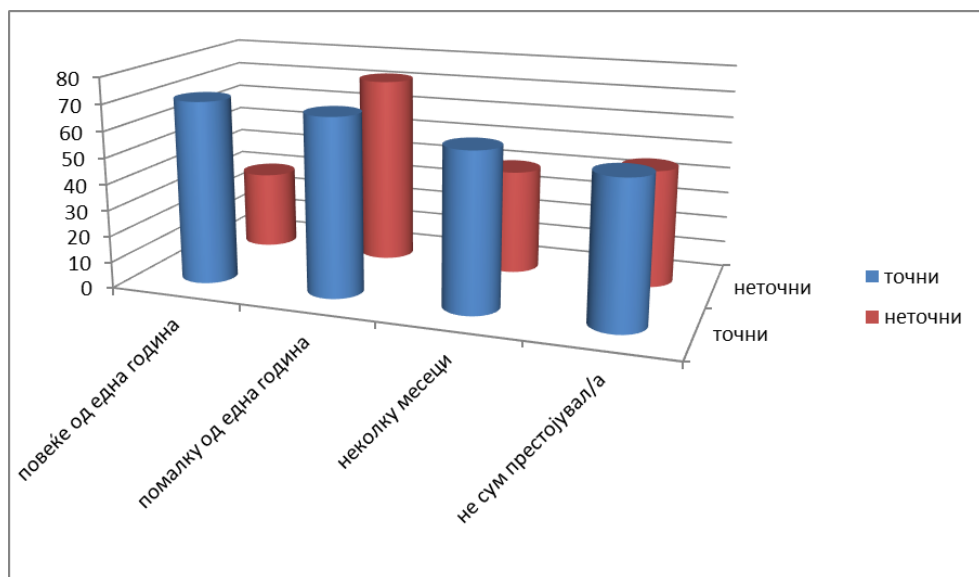
Во спроведениот експеримент целна група ни беше експерименталната група и со таа група ние ги анализиравме овие вонјазични фактори и, според добиените податоци, дојдовме до следниве резултати:

Табела 1 – возраст на испитаниците

Табелата покажува очекувани резултати. Помладите испитаници полесно ја усвоија структурата за трето лице еднина на албанскиот јазик. Тука се претпоставува дека дејствуваат следниве фактори: практикувањето на учење, флексибилноста на младите за побрзо учење итн.

Но, исто така, и престојот во држава каде што вториот јазик е официјален игра важна улога во совладувањето на некој трет јазик. Според изјавите на испитаниците, ги добивме следниве податоци:

Табела 2 – престојување во странство

Освен вонјазичните фактори врз изучувањето на еден јазик (трет јазик), влијаат веќе совладаните јазични системи (било да е тоа мајчиниот јазичен систем или странскиот јазичен систем). Ние се фокусиравме на тоа како совладуваниот странски јазичен систем како втор јазик влијае врз изучувањето на третиот јазичен систем. Во нашиот случај се обидовме да направиме една анализа на проверка како влијае англискиот јазик врз изучувањето на една јазична структура на албанскиот јазик.

Делумното успешно совладување на таа јазична структура (трето лице еднина/множина на глаголите) се покажа поради овие фактори:

- Сличната морфолошка поделба на глаголите во англискиот и албанскиот јазик. Во англискиот јазик според морфолошката класификација глаголите се делат на *прости*, *деривирани (изведени)*, *сложени* и *фразални глаголи*.

1. **Простите глаголи** (Simple verbs) се составени само од основната морфема: *take, read, go* и др.

2. **Деривираниите глаголи** (Derived verbs) се составени од основната морфема и една или повеќе глаголски афикси: *-ise, -(i)fy, -en, -ate*, како во: *criticise, purify, enlarge, activate* и др.
3. **Сложените глаголи** (Compound verbs) се составени од најмалку две основи: *undertake, overtake, blackmail* и др.
4. **Фразалните глаголи** (Phrasal verbs) се составени од основата и од партикула: *come in, look out, bring up, give in* и др.

Во албанскиот јазик според морфолошката класификација глаголите, исто така, се делат на *јпросиџи, деривирани (изведени), сложени и џрефиксно-суфиксни глаголи*.

1. **Прости глаголи** (folje të parme) не се составени од други зборови: *la-j, ble-j, mëso-j, thye-j, hap, mbyll, shëtit* и др.
2. **Деривирани глаголи** (folje të prejardhura) се составени, главно, од именки, од самите глаголи, но и од придавки. (Агалиу и други, 2002). На пр. *pun-o-j, vul-os, uj-it, për-hap, sh-qep, z-bukur-o-j* и др.
3. **Сложени глаголи** (folje të përbëra) се во мал број во албанскиот јазик. Главно тие се составени од прилог и глагол: *mirëkuptoj, mirëmbaj, mirëpres, keqkuptoj, keqtrajtoj, keqpërdor, buzëqesh, duartrokas, udhëheq* и др.
4. **Префиксно-суфиксни глаголи** (folje të përngjitura) се составени од сврзување на една фраза: *përballoj < për ballë, përvetësoj < për vete, mësyj < më sy vërej < vë re, bëzaj < bëj za* и др.

Сличноста на поделбата на глаголите во двата јазика влијае тие лесно да се препознаваат.

Англиските и албански сегашни времиња се еднакви според начинот на формирање.

Present Simple / Кога е tashme:

Сегашното време во албанскиот јазик се обврзува на синтетичен начин со употреба на суфикси. На пр.:

No one here calls me soldier. = Askush këtu s'më thërret ushtar.

Овој факт им овозможува на изучувачите полесно да дојдат до соодветната форма на еден глагол. Инаку, станува збор за различни суфикси, но, сепак, потпирајќи се на граматичките правила во англискиот јазик, може да се дојде до полесно препознавање на глаголите.

Иако е постигнат прогрес во препознавање на третото лице на глаголите од преттестот во посттест 1 и посттест 2, видливо е дека постои мал број неточни одговори, а солиден број одговори со алтернативата НЕ

ЗНАМ. Претпоставуваме дека до тоа дошло и според различностите што постојат меѓу англискиот и албанскиот јазик.

Во англискиот јазик неопходно е присуството на подметот (вршителот на дејството), но во албанскиот не мора да биде така. Според суфиксите што им се додаваат на глаголите, се подразбира подметот. На пр.:

*He lives with his parents for a long time. = Jeton me prindërit e tij
një kohë të gjatë.*

Ова е доволен доказ дека врз изучувањето на албанскиот јазик како трет јазик кај македонските изучувачи не влијае само мајчиниот јазик, туку и вториот усвоен јазик (во нашиот случај англискиот), бидејќи и во македонскиот јазик вршителот на дејството може да се подразбира од суфиксите што ги добива глаголот. На пр.:

Честіо ти ѝосејџува нејзиниџе рогнини. = Shpesh i viziton familjarët e saj.

Заклучок

Од спроведениот експеримент што како главна алатка го имаше поучувањето со обработка на инпут, забележуваме дека инструкцијата беше делумно успешна и дека јазичната структура – формата за трето лице сегашно време, делумно е усвоена. Горенаведената алатка се покажа како успешна, но за да биде целосно успешна и применлива во наставата по албански јазик, треба да се направат уште истражувања што ќе ја потврдуваат нејзината реална вредност.

Библиографија:

- Сарачи, А. *Грешиќиџе на морфолошко ниво на албанско – англискиоџи меѓујазик во средноџо образование во Р. Македонија – Метџоди и тџехники на џревенција и корекција* (докторат). Скопје – Универзитет „Св. Кирил и Методиј“. Филолошки факултет „Блаже Конески“, 2013.
- Bardel, C. & Falk, Y. (2012). *The L2 status factor and the declarative/procedural distinction*.
- De Angelis, G. (2007). *Third or additional language acquisition*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Hermas, A. (2014a). *Multilingual transfer: L1 morphosyntax in L3 English*. *International Journal of Language Studies* 8(2). 1-24.
- Hermas, A. (2014b). *Restrictive relatives in L3 English: L1 transfer and ultimate attainment convergence*. *Australian Journal of Linguistics* 34. 361-387.

Vildane Seljmani

**THE INFLUENCE OF THE ENGLISH LANGUAGE ON
LEARNING ALBANIAN LANGUAGE AMONG MACEDONIAN
STUDENTS**

Abstract

Acquisition of a foreign language is a process in which people learn a foreign language in addition to their native language. A foreign language is a term used to describe the acquisition of any language after the native language is acquired . Over the past three decades, the number of different theories for foreign language acquisition has increased in order to make explanations available on how language learning takes place, to correctly identify the variables responsible for foreign language acquisition, and to provide assistance for foreign language teachers. Theories of foreign language acquisition have been developed in conjunction with theories of native language acquisition. Linguistic studies were focused on foreign language acquisition, trying to learn how can be it acquired, describing the different levels of development, and carefully considering whether the acquisition of a foreign language follows the same way as the acquisition of the native language.

Key words: impact, learning, second language, third language, cause, solution

Клучни зборови: влијание, изучување, втор јазик, трет јазик, причина, решение